

ПЕРІОДИЗАЦІЯ СТАНОВЛЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ ЯК РОЗДІЛУ МОВОЗНАВСТВА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (42)

УДК 81'373.7-043.86

DOI:10.24144/2663-6840/2019.2(42).86-90.

Полужин І. Періодизація становлення фразеології як розділу мовознавства; кількість бібліографічних джерел – 25; мова українська.

Анотація. У статті йдеться про особливості періодизації у вивченні фразеології як розділу мовознавства, що має порівняно нетривалу історію з 40-х років минулого століття. Автор описує три періоди такого вивчення: класичний, посткласичний і когнітивний. Перший «класичний» період (40-і – середина 70-х років минулого століття) характеризувався намаганням обґрунтувати місце фразеології на основі рівневої стратифікації її одиниць або описати її корпус як низку фразеологічних підсистем мови, з яких найбільш чітко окресленим виявився корпус ядра фразем-ідіом. Із другої половини 70-х до початку 80-х років ХХ ст. фразеологічні дослідження були спрямовані на вивчення змістової та функційної сторін фразем. Новий ракурс розгляду фразеологічного значення, який уперше дав про себе знати в кінці минулого – на початку ХХІ ст., – когнітивний. Його науковий апарат використовується у створенні методики дослідження функційно-когнітивних можливостей фразеологічних одиниць у різних мовах.

Ключові слова: фразеологія, фраза, фразеологічна одиниця, галузь лінгвістики, функціональні аспекти, номінативні мовні одиниці.

Постановка проблеми. Фразеологія як окрема галузь науки про мову має у порівнянні з іншими розділами лінгвістики нетривалу історію. Сам термін *фразеологія* слугує для позначення відносно нового напрямку в мовознавстві, який оформився в самостійну лінгвістичну дисципліну лише в сорокових роках ХХ століття під впливом наукових поглядів Ш. Баллі [Баллі 1961] і В.В. Виноградова [Виноградов 1977]. На відміну від фонології, морфології, лексикології та синтаксису, фразеологія є історичним розділом мовознавства, об'єктом вивчення якого є фразема (фразеологічна одиниця) – поняття, що позначає «семантично пов'язані словосполучення і речення» [Телія 1990, с. 559].

Аналіз досліджень. Основними властивостями фразем, на які звернули увагу їхні перші дослідники, є неодночленність (входження до їхнього складу двох і більше компонентів), ідіоматичність (вираження одного поняття стійким зворотом) та усталеність (незмінність, стійкість), закріплена у стандартному вислові. Учені-фразеологи, що належали до наукової школи В. Виноградова (В. Архангельський, В. Жуков, О. Кунін, О. Смирницький, В. Телія, М. Шанський та ін.) вважали своїм основним завданням виявлення й опис лексико-семантичних і синтаксичних відмінностей фразем як номінативних одиниць мови від слів і вільних словосполучень. На цій структурно-семантичній основі й здійснювалося виділення та класифікація фразеологічних одиниць. У центрі уваги цього першого «класичного» періоду в розвитку фразеології було виділення її об'єкта як самостійної лінгвістичної дисципліни та знаходження критеріїв відмежування її як від слів, так від словосполучень. Теоретичне підґрунтя минулих десятиліть розвинули у своїх працях, зокрема, такі вчені: [Баран 2008; Бачевніч 2004; Кунін 1996; Манакин 2012; Солoduхo 1989].

Мета дослідження – схарактеризувати особливості періодизації у вивченні фразеології як роз-

ділу мовознавства, що має порівняно нетривалу історію з 40-х років минулого століття.

Виклад основного матеріалу. Перший «класичний» період у вивченні фразеології, що охоплює 40-і – середину 70-х років минулого століття, характеризувався намаганням обґрунтувати місце фразеології на основі рівневої стратифікації її одиниць, описати її корпус як низку фразеологічних підсистем мови, з яких найбільш чітко окресленим виявився корпус ядра фразем-ідіом. Що стосується розвитку теоретичних основ фразеології, то вони відтворювали фундаментальні положення концепції В. Виноградова з урахуванням її «рівневої» інтерпретації та уточненням класифікаційної бази фразеології і широкому або вузькому обсязі, куди включалися тільки фраземи-ідіоми.

Із середини 70-х – початку 80-х років ХХ ст. фразеологічні дослідження були спрямовані на вивчення змістової та функційної сторін. Цей період пов'язаний із тенденцією дослідників вивчати фразеологію шляхом її функційно-мовленнєвого вживання як у висловленні, так і цілому тексті. Суть цього періоду в розвитку фразеології полягає у усвідомленні необхідності пошуку адекватних методів її опису в реальному мовленнєвому вживанні.

Намагаючись відмежувати повністю пересмислені усталені словосполучення, які Ш. Баллі називав ідіомами, від вільних, утворених у момент мовлення на основі значеннєвого критерію, В. Виноградов запропонував критерій «невивідності» значення цілого словосполучення зі значень його складників, відводячи при цьому особливу роль феномену мотивованості, який простежується в розмежуванні ним *фразеологічних зрощень і єдностей*.

У цей період вивчення фразеології переважало порівняння усталених та ідіоматичних словосполучень із їхніми вільними аналогами. Прикладом такого порівняльного підходу до аналізу семантики фразем може слугувати метод ідентифікації, запро-

понований ще Ш. Баллі й далі розвинутий О.В. Курніним [1996], а також метод аплікації, тобто накладання значення вільного словосполучення на таке, що наділене властивістю ідіоматичності та усталеності [Жуков 1978]. Характерною рисою цього періоду була також тенденція до розмежування досліджень із ідіоматики та вивчення фразеологічно зв'язаних значень слів. Безпосереднім показником цієї тенденції є той факт, що термін *фразеологія* став без застережень уживатися стосовно фразем-ідіом. Важливим для фразеології тоді стало намагання дати відповідь на запитання, в чому полягає специфіка семантики ідіом на відміну від значень слів, яка структура змісту цього значення, а також і специфіка фразеологічної синонімії, антонімії, омонімії поряд із варіантністю її лексико-граматичного складу. Саме в цей період відбулася зміна класифікаційної парадигми фразеології на функційно-семантичну. Інакше кажучи, фраземи-ідіоми продовжували вивчатися «у самих собі й для себе» у відриві від їхньої здатності виконувати ті чи інші комунікативні настанови й ролі під час висловлення.

У цей період був виявлений значний обсяг значень фразем-ідіом – їхній об'єктивний зміст, а також низка оцінно-експресивних «відтінків», які задавали тон стилістичному забарвленню значення. У цей час узяло верх розуміння того, що фраземи утворюються не для називання яких-небудь нових предметів чи явищ, дій або якостей, а для конкретизації та образно-емоційної їхньої оцінки як таких, що вже названі в мові. Саме ці звороти й виконують експресивну функцію мови. Про це йдеться у низці праць сучасних українських учених, зокрема: [Денисюк 2015; Єрмоленко 2011; Жуйкова 2007; Кожуховська 2010; Прадід 2012; Ужченко 1994].

Дослідження способу організації внутрішньої форми – одна з характерних ознак посткласичного періоду в розвитку фразеології, про що свідчать праці як синхронно-зіставного плану [Райхштейн 1980; Солодуб 1985], метою яких є зіставлення фразем різноструктурних мов на рівні їхньої ідентичності або подібності, що лежать в основі їхніх образів, так і діахронного плану, в основному на матеріалі слов'янських мов [Мокиєнко 1989]. Ці дослідження, крім розробки методів структурно-типологічного аналізу фразем, започаткували вивчення їхньої національної своєрідності, пов'язаної, перш за все, з характерними особливостями самих образів, наявних у «буквальному значенні». Однак, хоч фразеологія у посткласичний період і накопичила нові відомості про свій об'єкт дослідження, вона все-таки залишалася осторонь антропологічної парадигми, яка в той час почала формуватися в лінгвістиці на базі вивчення семантичних структур і системних відношень.

Наукові досягнення останніх років ХХ ст. започаткували новий ракурс розгляду фразеологічного значення – когнітивний. Базовою категорією цього ракурсу в когнітивній семантиці визнається концепт, який може виступати у вигляді ментальних сутностей різного обсягу та функційного призначення. Концепти, як відомо, складають інформацій-

ну основу картини світу, відіграючи першочергову роль у формуванні фонду знань індивіда та передаванні інформації. Саме через концепти як стереотипи свідомості здійснюється мисленева діяльність людини, спрямована не тільки на те, щоб поставити у відповідність кожній мовній формі її когнітивний аналог, її концептуальну структуру думки або знання, а й пояснити причину вибору або створення певного «упакування» для конкретного змісту. Зазначені проблеми докладно висвітлені у низці новітніх праць знаних українських учених, зокрема: [Жайворонок 2012, 2018; Жуйкова 2011; Лисиченко 2009; Савченко 2013; Селіванова 2004].

Підсумовуючи, зазначимо, що з середини минулого століття входить у вжиток і активно розвивається нова галузь мовознавства – фразеологія, що стала об'єктом численних і різноманітних за своєю суттю досліджень. Це дало вагому підставу для виділення трьох періодів в історії розвитку фразеологічної науки: класичний, посткласичний і сучасний (когнітивний).

Для класичного періоду характерне намагання зберегти основні положення теоретичних поглядів Ш. Баллі та В. Виноградова, пріоритетними напрямками яких стали проблеми відмежування фразем від слів, словосполучень і речень, визначаються критерії мотивованості й ідіоматичності усталених зворотів. У цей час виходять із друку перші збірники наукових праць із проблем фразеології, публікуються фразеологічні словники різних мов.

Характерною рисою посткласичного періоду є докладніше дослідження всіх типів фразем, що охоплюють прислів'я, приказки, крилаті вислови, афоризми і т. ін., робиться акцент на їхніх граматичних особливостях. Простежується також намагання залучити нові методи для опису фразеологічного складу мови, хоч вони й залишаються в межах лексикологічного рівня опису. Кінець посткласичного періоду відзначається усвідомленням недостатньої спроможності класифікаційно-системного підходу до ґрунтового вивчення фразеології.

Тому внаслідок критичного огляду різних підходів до складу й обсягу фразеології було запропоновано виділити шість базових класів фразем, відносячи до них усі словосполучення, для яких характерні такі три основні параметри: 1) належність до номінативного інвентарю мови; 2) ознака повної або часткової ідіоматичності; 3) властивість усталеності, що виявляється в абсолютній або відносній відтворюваності словосполучень у готовому вигляді: 1) ідіоми, що репрезентують «ядро» фразеологічного складу; 2) фразеологічне словосполучення – фраземи з аналітичним типом значення, які через особливості своєї структури безпосередньо взаємодіють з одиницями лексико-семантичної системи мови; 3) паремії (прислів'я й приказки), наділені одночасно прямим і алегоричним (образно вираженим) значенням; 4) мовленнєві штампки; 5) кліше; 6) крилаті вислови. Тому в широкому розумінні під фразеологією в сучасній лінгвістиці прийнято вважати все те, що відтворюється в готовому вигляді, не будучи словом.

Нині все більше дає про себе знати новий ракурс розгляду фразеологічного значення – когнітивний. Його науковий апарат використовується у створенні методики дослідження функційно-когнітивних можливостей фразеологічних словосполучень. Цей апарат включає такі поняття, як *концепт*, *типологія концептів*, *концептосфера*, *концептуальний аналіз* та ін. Концептом є базова когнітивна сутність, яка дає змогу пов'язати уявлення (смісл) з уживаними мовними одиницями, які охоплюють і фразеологічні словосполучення.

Сукупність вербалізованих концептів веде до створення концептосфери мови, яка є досить складною системою, утвореною перетинами й переплетеннями численних і різноманітних структур, що вилаштовують концепти в ряди, ланцюжки й поля з

центром і периферією. Відповідно концепти розрізняються за їхнім статусом у концептосфері, виступаючи у вигляді *макроконцептів*, *суперконцептів* і *базових концептів*.

Висновки. Теоретичне обґрунтування, закладене в працях, присвячених опису когнітивно-дискурсивної парадигми, яка за останній час інтенсивно розвивається й призвела до введення нового поняття *концептосфери тексту*, що реконструюється на основі його інформаційно-сміслового аналізу і складається з таких глобальних концептів, як суб'єкт, дія, об'єкт, місце, час, кваліфікації та модальність. Дослідження в цьому напрямі можуть дати повніше уявлення про функційно-когнітивний аспект фразеологічних словосполучень у різних мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балли Ш. Французская стилистика. Москва: Изд-во иностранной литературы, 1961. 394 с.
2. Баран Я.А., Зимомря М.І., Білоус О.М., Зимомря І.М. Фразеологія: Знакові величини. Вінниця: Нова книга, 2008. 255 с.
3. Виноградов В.В. Основные типы лексических значений слова. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва: Русский язык, 1977. 379 с.
4. Бацевич Ф.Г. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: «Академія», 2004. 344 с.
5. Денисюк В.В. Фразотвірна концепція О.О. Потєбні і проблеми фразотворення. *Мовознавство*. 2015. № 6. С. 52–65.
6. Єрмоленко С.С. Про взаємовідношення лексичної та фразеологічної семантики. *Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія* (м. Київ, Інститут української мови, 12–13 травня 2011 р.) / відпов. ред. к. філол. н. І.С. Гнатюк. Київ, 2011. С. 130–137.
7. Жайворонок В.В. Мовні знаки української етнокультури в антропоцентричному висвітленні. *Мовознавство*. 2012. № 2. С. 58–64.
8. Жайворонок В.В. Антологія знаків української етнокультури: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2018. 760 с.
9. Жуйкова М.В. Динамічні процеси у фразеологічній системі східнослов'янських мов: монографія. Луцьк: РВВ «Вежа», 2007. 416 с.
10. Жуйкова М.В. Образна основа фразеологізмів і фреймове моделювання. *Матеріали Междунар. науч. конф. «Славянская фразеология в синхронии и диахронии»* (Гомель, 28 – 29 ноября 2011 г.): сб. науч. статей. М-во образования РБ, Гомельский гос. ун-т им.Ф.Скорины. редкол.: В.И. Коваль (отв. ред.) [и др.]. Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2011 г. Вып. 2. С. 22–26.
11. Жуков В.П. Семантика фразеологических оборотов. Москва: Просвещение, 1978. 286 с.
12. Кожуховська Л. Системні класифікації фразеологічних одиниць в україністиці. *Мовознавчі студії*. Вип.2: Фразеологізм і слово у тексті і в словнику (За матеріалами Всеукр. наук. конф. на пошану 75-річчя від дня народження проф. Мар'яна Демського) (Дрогобич, 4–5 лютого 2010 р.) / Упоряд.: К. Іваночко, О. Кушлик, П. Мацьків, М. Стецик, М. Яким, Я. Яремко, Л. Баранська. Дрогобич: Посвіт, 2010. Вип.2. С. 192–198.
13. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. Москва: Высшая школа, 1996. 381 с.
14. Лисиченко Л.А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу: монографія. Харків: Основа, 2009. 191 с.
15. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: Академія, 2012. 288 с.
16. Мокиєнко В.М. Славянская фразеология. Москва: Высшая школа, 1989. 287 с.
17. Прадід Ю. Розвиток фразеологічної науки в Україні (II пол. XX ст. – початок XXI ст.). Матеріали Міжнар. наук. конф. «Фразеологія і мовна гра» (Сімферополь, 10 – 14 вересня 2012 р.). *Учені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Наук. журнал. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. Сімферополь: ТНУ ім. В.І. Вернадського, 2012. Т. 25 (64). № 3 (2). С. 10–40.
18. Райхштейн А.Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. Москва: Высшая школа, 1980. 143 с.
19. Савченко Л.В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти: монографія. Сімферополь: Доля, 2013. 600 с.
20. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): монографія. Київ – Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
21. Солодуб Ю.П. Русская фразеология как объект сопоставительного структурно-типологического исследования. Дис. ... д-ра филол. наук. Москва, 1985. 286 с.

22. Солодухо Э.М. Теория фразеологического сближения (на материале языков славянской, германской и романской группы). Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1989. 294 с.
23. Ройзензон Л.И. Русская фразеология. Самарканд: Изд-во Самарканд. гос. ун-та им. А. Навои, 1977. 119 с.
24. Телия В.Н. Фразеологизм. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия, 1990. С. 559.
25. Ужченко В.Д. Историко-лінгвістичний аспект формування української фразеології: автореф. дис. ... доктора філол. наук: спец. 10.02.01. Дніпропетровськ, 1994. 34 с.

REFERENCES

1. Balli Sh. (1961) Francuzskaya stilistika [French style]. Moskva: Izd-vo inostranoj literatury. 394 s. [in Russian].
2. Baran Ya.A., Zymomria M.I., Bilous O.M., Zymomria I.M. (2008) Frazeolohiia: Znakovi velychyny [Phraseology: Significant values]. Vinnytsia: Nova knyha. 255 s. [in Ukrainian].
3. Vinogradov V.V. (1977) Osnovnye tipy leksicheskikh znachenij slova [The main types of lexical meanings of the word]. Izbrannye trudy. Leksikologiya i leksikografiya. Moskva: Russkij yazyk. 379 s. [in Russian].
4. Batsevych F.H. (2004) Osnovy komunikativnoi linhvistyky [Fundamentals of Communicative Linguistics]. Kyiv: «Akademiia». 344 s. [in Ukrainian].
5. Denysiuk V.V. (2015) Frazotvirna kontsepsiia O.O. Potebni i problemy frazotvorennia [The phrasing concept of O.O. Potebnya and problems of phrasing]. *Movoznavstvo*. № 6. S. 52–65 [in Ukrainian].
6. Yermolenko S.S. (2011) Pro vzaiemovidnoshennia leksychnoi ta frazeolohichnoi semantyky [On the relationship between lexical and phraseological semantics]. *Ukrainska leksykohrafiia v zahalnoslovianskomu konteksti: teoriia, pratyka, typolohiia* (m. Kyiv, Instytut ukrainskoi movy, 12–13 travnia 2011 r.) / vidpov. red. k. filol. n. I.S. Hnatiuk. Kyiv. S. 130–137. [in Ukrainian].
7. Zhaivoronok V.V. (2012) Movni znaky ukrainskoi etnokultury v antropotsentrychnomu vysvitlenni [Language signs of Ukrainian ethnoculture in anthropocentric coverage]. *Movoznavstvo*. № 2. S. 58–64 [in Ukrainian].
8. Zhaivoronok V.V. (2018) Antolohiia znakiv ukrainskoi etnokultury [The anthology of signs of Ukrainian ethnoculture]: slovnyk-dovidnyk. Kyiv: Naukova dumka. 760 s. [in Ukrainian].
9. Zhuikova M.V. (2007) Dynamichni protsesy u frazeolohichnii systemi skhidnoslovianskykh mov [Dynamic processes in the phraseological system of the Eastern Slavic languages]: monohrafiia. Lutsk: RVV «Vezha». 416 s. [in Ukrainian].
10. Zhuikova M.V. (2011). Obrazna osnova frazeolohizmiv i freimove modeliuвання [The figurative basis of phraseologisms and frame modeling]. *Materialy Mezhdunar. nauch. konf. «Slavyanskaya frazeologiya v sinhronii i diahronii»* (Gomel, 28–29 noyabrya 2011 g.): sb. nauch. statej. M-vo obrazovaniya RB, Gomelskij gos. un-t im.F.Skoriny. redkol.: V.I. Koval (otv. red.) [i dr.]. Gomel: GGU im. F. Skoriny. Vyp. 2. S. 22–26 [in Ukrainian].
11. Zhukov V.P. (1978) Semantika frazeologicheskikh oborotov [Semantics of phraseological turns]. Moskva: Prosveshchenie. 286 s. [in Russian].
12. Kozhukhovska L. (2010) Systemni klasyfikatsii frazeolohichnykh odynyts v ukrainistytsi [System classifications of phraseological units in Ukrainian studies]. *Movoznavchi studii. Vyp.2: Frazeolohizm i slovo u teksti i v slovnyku* (Za materialamy Vseukr. nauk. konf. na poshanu 75-richchia vid dnia narodzhennia prof. Mariana Demskoho) (Drohobych, 4–5 liutoho 2010 r.) / Uporiad.: K. Ivanochko, O. Kushlyk, P. Matskiv, M. Stetsyk, M. Yakym, Ya. Yaremko, L. Baranska. Drohobych: Posvit. Vyp.2. S. 192–198 [in Ukrainian].
13. Kunin A.V. (1996) Kurs frazeologii sovremenного anglijskogo yazyka [Modern English Phraseology Course]. Moskva: Vysshaya shkola. 381 s. [in Russian].
14. Lysychenko L.A. (2009) Leksyko-semantychnyi vymir movnoi kartyny svitu [The lexical-semantic dimension of the world language model]: monohrafiia. Kharkiv: Osnova. 191 s. [in Ukrainian].
15. Manakin V.M. (2012) Mova i mizhkulturna komunikatsiia [Language and intercultural communication]. Kyiv: Akademiia, 2012. 288 s. [in Ukrainian].
16. Mokienko V.M. (1989) Slavyanskaya frazeologiya [Slavic phraseology]. Moskva: Vysshaya shkola. 287 s. [in Russian].
17. Pradid Yu. (2012) Rozvytok frazeolohichnoi nauky v Ukraini (II pol. XX st. – pochatok XXI st.) [Development of phraseological science in Ukraine (II half of XX century – beginning of XXI century)]. *Materialy Mizhnar. nauk. konf. «Frazeolohiia i movna hra»* (Simferopol, 10–14 veresnia 2012 r.). *Ucheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Nauk. zhurnal. Seriia «Filolohiia. Sotsialni komunikatsii»*. Simferopol: TNU im. V.I. Vernadskoho. T. 25 (64). № 3 (2). S. 10–40 [in Ukrainian].
18. Rajshstejn A.D. (1980) Sopostavitelnyj analiz nemeckoj i russkoj frazeologii [Comparative analysis of German and Russian phraseology]. Moskva: Vysshaya shkola. 143 s. [in Russian].
19. Savchenko L.V. (2013) Fenomen etnokodiv dukhovnoi kultury u frazeolohii ukrainskoi movy: etymolohichni ta etnolinhvistychni aspekty [The phenomenon of ethno-codes of spiritual culture in the phraseology of the Ukrainian language: etymological and ethnolinguistic aspects]: monohrafiia. Simferopol: Dolia. 600 s. [in Ukrainian].

20. Selivanova O. (2004) *Narysy z ukraïnskoi frazeolohii (psykhokohnityvnyi ta etnokulturnyi aspekty)* [Essays on Ukrainian phraseology (psycho-cognitive and ethno-cultural aspects)]: monohrafiia. Kyiv – Cherkasy: Brama, 2004. 276 s. [in Ukrainian].
21. Solodub Yu.P. (1985) *Russkaya frazeologiya kak obekt sopostavitelnogo strukturno-tipologicheskogo issledovaniya* [Russian phraseology as an object of comparative structural-typological research]. Dis. ... d-ra filol. nauk. Moskva. 286 s. [in Russian].
22. Soloduh E.M. (1989) *Teoriya frazeologicheskogo sblizheniya (na materiale yazykov slavyanskoj, germanskoj i romanskoj grupy)* [Theory of phraseological convergence (based on the materials of the Slavic, Germanic and Romance groups)]. Kazan: Izd-vo Kazan. un-ta. 294 s. [in Russian].
23. Rojzenzon L.I. (1977) *Russkaya frazeologiya* [Russian phraseology]. Samarkand: Izd-vo Samarkand. gos. un-ta im. A. Navoi. 119 s. [in Russian].
24. Teliya V.N. (1990) *Frazeologizm* [Phraseologism]. *Lingvisticheskij enciklopedicheskij slovar*. Moskva: Sovetskaya enciklopediya. S. 559 [in Russian].
25. Uzhchenko V.D. (1994) *Istoryko-lingvistychnyi aspekt formuvannia ukraïnskoi frazeolohii* [Historical and linguistic aspect of formation of Ukrainian phraseology]: avtoref. dys. ... doktora filol. nauk: spets. 10.02.01. Dnipropetrovsk, 1994. 34 s. [in Ukrainian].

PERIODIZATION OF FORMING PHRASEOLOGY AS A BRANCH OF LINGUISTICS

Abstract. The article deals with periodization of forming phraseology as a branch of linguistics. The object of its study is set phrases, designating semantically bound word combinations and sentences. A relatively new division of linguistics, having these units under consideration, came into being in the 40-s of the last century. Since that time all the phrase researches have been singling out the following set phrase properties as non-monomiality, idiomaticity and stability of accuracy.

In the next quarter of the century phraseology was going through the intensive period of its classic development, connected with the activities of the whole Pleiad of linguists belonging to V. Vinogradov's school of thought: V. Arkhangelsky, V. Zhukov, A. Koonin, A. Smirnitsky, V. Teliya, I. Chernyshova, N. Shansky, etc. An important task of this school was revealing lexico-syntactical distinctions of set phrases from free word groups, on the one hand, and also discovering differences of phrase meanings as nominative language units from word meanings, on the other. The main goal of the first 'classical period' of phraseology development was singling out the object of phraseology as an independent linguistic discipline and differing it from words and word groups.

From the middle of the 70-s and the beginning of the 80-s the centre of attention set to phrase researchers shifted to the direction of the study of the content and functional aspects of language phenomena. This period is connected with the tendency to consider the phrase material in its functional speech usage and also introduce methods, representing lexis and semantics in their interactions in the course of forming utterances and texts. The essence of this period in phraseology development is the realization of the necessity of phrase description in the real speech usage and search for appropriate methods of modeling this process.

The basic task of phrase researchers of this postclassical period remained the necessity of solving the problems of searching structural and systemic criteria of defining phrase specificity with the aim of drawing a boundary line between free word groups and establishing the signs of systematic character of the units both within a phraseological stock and in its interaction with a lexico-semantic language system. Thus, phraseology in the postclassical period accumulated new information about its object of study.

At present a new approach to considering phraseological meaning – cognitive has come into being and a scholarly apparatus in creating methods of studying functional and cognitive possibilities of phraseological word groups. This apparatus includes such notions as concept, typology of concepts, conceptosphere, conceptual analysis, etc. A concept is the basis cognitive essence which enables connecting the idea (sense) with the language units used, phraseological word groups inclusive. The author draws a conclusion that the study in this direction may give a more complete idea about the national specificity of phraseological units in different languages.

Keywords: phraseology, phrase, phraseological unit, a branch of linguistics, functional aspects, nominative language units.

Стаття надійшла до редакції 3 жовтня 2019 р.

© Полюжин І., 2019 р.

Іван Полюжин – аспірант кафедри прикладної лінгвістики Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; <https://orcid.org/0000-0003-2167-8526>

Ivan Poluzhyn – Postgraduate student of the Applied Linguistics Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0003-2167-8526>